

3. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози: когнітивна та комунікативна динаміка (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя): автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.05 / О. М. Кагановська. — К., 2003. — 32 с.
4. Кривцун О. А. Психологія творчества / О. А. Кривцун // Психологический журнал. — 1990. — Т. 11. — № 5. — С. 87.
5. Лапко О. Категорія автора у світлі художньої комунікації і системного розуміння літературного твору / О. Лапко // Вісн. Львів. ун-ту. — 2005. — Вип. 33, Ч.1. — С. 68.
6. Лихачев Д. С. Внутренний мир художественного произведения / Д. С. Лихачев // Вопр. лит. — 1968. — № 8. — С. 45.
7. Лотман Ю. М. Семиотика культуры / Юрий Михайлович Лотман // Избранные статьи. — Таллинн. — 1992. — Т. 1. — С. 312–313.
8. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Юрий Михайлович Лотман. — М. : Радуга, 1970. — 271 с.
9. Науман М. Литературное произведение и история литературы / Манфред Науман. — М. : Наука, 1984. — 560 с.
10. Тынянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино / Юрий Николаевич Тынянов. — М. : Наука, 1977. — 600 с.
11. Чернікова В. Э. Художня комунікація як об'єкт філософського дослідження (на матеріалі зарубіж. теорій ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра філос. наук: спец. 09.00.04 / В. Є. Чернікова. — Х., 1998. — 32 с.
12. Шестакова Е. Г. Теоретичні аспекти співвідношення текстів художньої літератури та масової комунікації: автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.05 / Е. Г. Шестакова. — К., 2006. — 44 с.
13. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм: «за» и «против». — М., 1975. — С. 193–230.
14. Якобсон Р. О. Работы по поэтике: переводы / Р. О. Якобсон. — М. : Прогресс, 1987. — 460 с.

Надійшла до редколегії 28.11.2012 р.

УДК 002.5+303.22: 004.4

О. В. СМАГА

ДОКУМЕНТ В ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ

Проаналізовано роль і місце документа та документних комунікацій у процесах здійснення інформаційного моніторингу в різних сферах його використання.

Ключові слова: документ, документальні потоки, документні комунікації, інформаційний моніторинг, інформаційні технології, інфокомунікаційні процеси, інформаційні системи.

Проанализированы роль и место документа и документных коммуникаций в процессах осуществления информационного мониторинга в разных сферах его использования.

Ключевые слова: документ, документальные потоки, документные коммуникации, информационный мониторинг, информационные технологии, социология, инфокоммуникационные процессы, информационные системы.

The role and place of documents and document communications in the processes of information monitoring in various spheres are analyzed.

Key words: document, documentary streams, documentary communications, information monitoring, information technology, information communication processes, information systems.

Ресурси інформації використовуються з метою організації зв'язку і координації кожної фази інфокомунікаційних процесів. Як відомо, головним носієм інформації про стан керованого об'єкта є документ.

Ефективність інформаційного управління організацією та результативність роботи керівника залежать від здатності збирати, організувати і використовувати інформацію, що надходить по управлінських документопотоках. За таких обставин великого значення набуває інформаційно-аналітична діяльність, особливо інформаційно-комп'ютерний моніторинг як невід'ємний компонент моделі аналітичної системи моніторингу управлінських документопотоків, використання якого дозволяє прогнозувати поведінку спостережуваних об'єктів і уникати розвитку критичних ситуацій. У цьому виявляється його важлива соціальна роль та підкреслюється актуальність досліджуваної проблеми.

Діяльність організації з першого дня її існування супроводжується створенням значного обсягу первинних документів, які необхідно певним чином зафіксувати в діловодній сфері та забезпечити їх виконання. Для того, щоб стрімке збільшення обсягу документів і створення документних масивів не призвели до плутанини та збою в роботі всієї організації, необхідно чітко визначити механізм руху документальних потоків: їх видання, проходження по інстанціях, затвердження та формування у справі, а також забезпечити оперативний зв'язок між керівництвом та виконавцями за допомогою використання інформаційного моніторингу.

На основі аналізу сучасних досліджень механізмів організації інформаційно-документаційної діяльності у сфері управління різними інформаційно-соціальними системами можна констатувати, що створення якісно нової моніторингової системи потребує формування її теоретико-методологічної бази, яку складають провідні ідеї таких відомих українських і російських науковців: Н. І. Гнедіна, Н. М. Кушнарєнко, М. Я. Дворкіна, В. О. Ільганаєва, В. В. Загумєнна, О. Г. Локшина, Р. С. Мотульський, М. І. Сенченко, М. С. Слободяник, Ю. М. Столяров, В. Траїнев, І. Траїнев, Л. Я. Філіпова, А. С. Чачко, Г. М. Швецова-Водка, І. О. Шевченко,

Я. Л. Шрайберг та ін. Особливе місце в дослідженні цієї проблематики мають поняття документа, документальних потоків та документальних комунікацій, що є ключовими в сприйнятті інфокомунікаційних процесів під час проведення інформаційного моніторингу.

Мета статті — розглянути документ як базову ланку в системах інформаційно-комп'ютерного моніторингу управлінських документопотоків.

Найважливішою підсистемою інфокомунікаційних процесів у діяльності організації є документна комунікація — процеси і засоби обміну інформацією між суб'єктами організації за допомогою документів [4]. Вона забезпечує рух інформації в часі і просторі через створення, зберігання та розповсюдження документів. Документна комунікація виникла на певному етапі соціального прогресу людства, зазнала значних трансформацій та перебуває в стані постійних змін і модифікацій щодо виду та способу її відтворення, обробки, передачі.

Тривалий час інформація, носієм якої був паперовий документ, оброблялась ручними методами, потім за допомогою механічних пристроїв і машин і, зрештою, персональних комп'ютерів. Нині людство у своєму розвитку досягло такого інформаційного рівня, коли кількість інформації настільки збільшилась, що людина вже не в змозі переробити всю діючу інформацію, тобто опрацювати весь документальний потік, який циркулює в соціумі. Цей факт став поштовхом до осмислення «інформаційних» функцій персональних комп'ютерів, використання електронних документів та запровадження в діяльність організацій електронного документообігу й інформаційного моніторингу.

Інформаційний моніторинг визначається як процес безперервного інформаційного спостереження за управлінським інформаційно-документальним потоком (як у паперовій, так і безпаперовій формах), який уможливорює опрацювання кількох альтернативних варіантів прийняття ефективних рішень із застосуванням математичних моделей; визначає єдиний підхід до збору, аналізу інформації, формулювання висновків і рекомендацій, а також можливості порівняння поточного стану інфокомунікаційних процесів організації з «кращими практиками», прийнятими у провідних світових організаціях. Цей підхід дозволяє уникнути стандартних помилок в управлінні інфраструктурою організації [1].

Інформаційний моніторинг передбачає долучення великих інформаційних масивів, тому може реалізуватися лише на основі комп'ютерних систем — мереж передачі даних та розподілених інформаційних банків. Сучасні інформаційні технології розглядаються як сукупність упроваджених у системи організаційного управління принципово нових засобів методів обробки даних, які

мають цілісні технологічні системи, що забезпечують цілеспрямоване створення, передачу, зберігання та відображення інформаційного продукту (даних, ідей, знань) з найменшими витратами та згідно із закономірностями того соціального середовища, де він розвивається [2].

Вищенаведена теза підтверджує той факт, що під час інформаційного моніторингу дані на вході опрацьовуються в інформацію, яка є виходом і передається користувачеві. Управлінська інформаційна система поєднує людські й комп'ютерні ресурси в збиранні, обробці, передачі і використанні даних, носієм яких є документ, з метою ефективного управління операціями і планування роботи організації. Частіше використовуються управлінські системи зі зворотним зв'язком, який являє собою дані або інформацію стосовно мети управління. Порівняння (контроль) — це головна функція інформаційного моніторингу, яка перевіряє та оцінює зворотний зв'язок, визначає, в якому напрямі змінювати інфокомунікаційні процеси для досягнення мети організації.

Для вироблення оптимального керівного рішення необхідно зібрати інформацію про об'єкт керування і мати відомості про її обсяг. Але за час збирання інформації від t_0 до t_1 об'єкт переїде зі стану s_0 до стану s_1 , тобто інформація вже не залишається i_0 , а стане i_1 , тому стає недостовірною для прийняття рішення, особливо, якщо об'єкт має багатоступеневу структуру. Сучасним і перспективним інструментом реалізації поставленої мети в організації є інформаційний моніторинг, який передбачає застосування персональних комп'ютерів із сучасним програмним забезпеченням, використання якого дозволяє автоматизувати не тільки процеси обробки даних, а й організацію самої інформаційної системи, перехід від паперових документів до електронних та запровадження в організації електронного документообігу, який підвищує ефективність роботи організації, а також час на обробку документів, прийняття управлінського рішення, доведення прийнятого рішення від комуніканта до реципієнтів та отримання, через зворотний зв'язок, відгука на рішення або інформацію щодо його виконання.

Крім того, вимірювання лише кількості інформації не відповідає потребам сьогодення сучасного суспільства — необхідна міра цінності інформації. Оцінка значущості інформації проводиться спеціалістом з інформаційного моніторингу. Інформація називається корисною, якщо вона зменшує невизначеність вирішального алгоритму, допомагає планувати, контролювати, приймати рішення, збільшує знання, зменшує непевність у прийнятті рішень [2]. На думку фхівців, не має сенсу говорити про корисну інформацію, що міститься в сигналі, якщо не вказані завдання, яке

вирішується, початковий стан об'єкта, що досліджується, і власності алгоритму інформаційного моніторингу [3].

Для розуміння суті та механізмів організації інформаційно-аналітичної діяльності у сфері управління різними соціальними системами (підприємствами, установами, громадськими організаціями) розглянемо ключову ланку цієї форми діяльності — інформаційно-аналітичний процес у сфері підготовки та прийняття управлінських рішень. Отже, інформаційно-аналітичний процес у сфері управління являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, прийнятній для її використання під час прийняття управлінських рішень.

Слід зазначити, що управлінські рішення, на відміну від рішень, які приймаються, наприклад, у сфері теоретичних, фундаментальних наук, спрямовані на вирішення конкретних питань, зазвичай, мають чіткі термінові межі й у встановлений період повинні втілюватись у життя. Особливо наочно це проявляється в бізнесі, де термін виконання ділових угод завжди є визначеним.

Тому продукт, створений у результаті інформаційно-аналітичного процесу, має бути придатним для використання замовником, корисним для нього вже в момент свого створення. Сам же результат інформаційно-аналітичної діяльності, зазвичай, матеріалізується у формі будь-якого документа.

Виникнення і поширення в останні десятиліття комп'ютерних, телекомунікаційних та космічних мереж зв'язку і передачі інформації (системи «Інтерспутник», «Інтернет», електронна пошта та ін.) різко збільшили швидкість і об'єми передачі інформації і, як наслідок, комунікативні можливості документа [5].

Дотримання технологій інформаційного моніторингу та правильне користування методами дослідження документальних потоків і документних масивів дозволяють використовувати його не тільки в межах однієї організації, а сприяють вивченню ситуації щодо будь-якої наукової проблеми, визначенню перспективи розвитку пріоритетних наукових напрямів, вирішенню проблеми вдосконалення забезпечення фахівців науковою інформацією, що уможливити підняти вітчизняні наукові розробки на сучасний рівень, упроваджувати світові досягнення та передовий досвід у повсякденну роботу фахівців різних галузей.

Тенденції глобального розповсюдження документів набули відбиття і в новітніх метатеоріях, які вводять до наукового обігу поняття «документне середовище ноосфери (сфери розуму)», «документальна пам'ять ноосфери», «інфосфера» та ін. Автори цих понять доводять, що простір, в якому функціонують документи, постійно розширюється. Документи дедалі активніше «завойовують» не лише наземний простір, але й підземний, водний, навколоземний, космічний. Поширенню середовища функціонування

документної комунікації сприяє також інформатизація суспільства, яка охоплює всі сфери сучасного суспільного життя — виробництво, кредитно-фінансову, постачання, управління, науку, освіту — та зумовлює зростання обсягів техніко-економічної, фінансової, технологічної, наукової, іншої документованої інформації, що циркулює в межах підприємств та організацій, між ними та між різними країнами [5].

Отже, потрібні новітні механізми та засоби, які б сприяли ефективнішому документованню інформації, її вивченню, аналізу та застосуванню. Впровадження новітніх інформаційних технологій, удосконалення засобів документовання та розповсюдження інформації постійно розширюють документне середовище ноосфери та збагачують документні ресурси суспільства. До таких новітніх способів роботи з інформацією та документами, які її опосередковують, належить і інформаційний моніторинг.

Таким чином, документна комунікація є однією з провідних підсистем системи соціальної комунікації, що найповніше передає інформацію, зафіксовану в документах. Зважаючи на вищенаведене, інформаційний моніторинг поступово перетворюється на основний засіб удосконалення управління інфокомунікаційними процесами. Завдяки використанню інформаційного моніторингу та застосуванню комп'ютерного виконання технічних операцій, поліпшуються соціокомунікаційні відносини між суб'єктами інформаційного моніторингу: полегшується праця управлінців, підвищується продуктивність управлінського процесу, який позбавляється ознак рутинності та дедалі виразніше набуває творчої спрямованості, що позитивно впливає на розвиток організації в цілому. Крім того, документознавчий аспект інформаційного моніторингу, простежується на рівні об'єктивної зумовленості об'єкта інформаційно-моніторингових досліджень — «інформація-документ», який уможлиблює надійне віддзеркалення тенденцій розвитку галузей, наукових напрямів та соціальних явищ.

Питання щодо розмаїття наукових поглядів на інформаційний моніторинг та стан його вивченості доводять: незважаючи на дослідження окремих його аспектів, відсутні спеціальні розробки, присвячені науково-методичним основам запровадження комплексного інформаційного моніторингу в організації, що свідчить про складність проблеми. Саме тому необхідно вивчати означену тему, методологію, вдосконалювати експерименти, здійснювати дослідження, поглиблювати процеси координації, розробляти і запроваджувати нормативні документи, узгоджені з міжнародними стандартами.

Список літератури

1. Вовчак І. С. Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті / І. С. Вовчак. — Тернопіль: Карт-бланки, 2001. — 220 с.
2. Гордієнко І.В. Інформаційні системи і технології в менеджменті / І. В. Гордієнко — К. : КНЕУ, 2003. — 144 с.
3. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах / В. М. Гужва. — К. : КНЕУ, 2001. — 184 с.
4. Лабушевська Л. Наукометричні методи оцінки галузевого документального інформаційного потоку / Л. Лабушевська // Вісник Книжкової палати. — 2004. — №7. — С.19-21.
5. Соляник А. А. Документні потоки та масиви / А. А. Соляник. — Х. 2007. — 85 с.
6. Тітова О. В. Інформаційний моніторинг як засіб сучасних інформаційних комунікацій / О.В.Тітова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія: наук. журнал. — № 4. — К: ДАКККУ, 2009. — С. 80–85.

Надійшла до редколегії 28.11.2012 р.

УДК [025.171+025.7/.9]

Н. О. СТРИЛЕЦЬ

**ВІДКРИТИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ АРХІВ (РЕПОЗИТАРІЙ)
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Розглядаються питання програмно-технологічного забезпечення відкритих електронних архівів (репозитаріїв), що створюються в сучасних наукових бібліотеках; значення цих питань для розвитку українських бібліотек.

Ключові слова: відкритий електронний архів, репозитарій, технології, програмне забезпечення, наукова бібліотека.

Рассматриваются вопросы программно-технологического обеспечения открытых электронных архивов (репозитариев), которые создаются в современных научных библиотеках; значение этих вопросов для развития украинских библиотек.

Ключевые слова: открытый электронный архив, репозитарий, технологии, программное обеспечение, научная библиотека.

There are examined the problems of the program and technological providing of open electronic archives (repository) that are created in modern scientific libraries; significance of these questions for development of the Ukrainian libraries.

Key words: open electronic archive, repository, technologies, software, scientific library.

Відкритий доступ є одним із пріоритетів розвитку інформаційного суспільства в Україні, про що свідчать численні законодавчі документи:

Постанова ВР України «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» [7]